

Російська загроза східному флангу НАТО: сценарії, стратегія та політика європейської безпеки

ЛЮТИЙ 2026 РОКУ

Європа зіткнулася з найнебезпечнішою обстановкою у сфері безпеки за останні десятиліття. Росія використовує поєднання тактики «сірої зони» та відкритих погроз ведення бойових дій, щоб послабити НАТО та фактично встановити право вето на геополітичні союзи своїх сусідів. Зміна пріоритетів зовнішньої політики США та політики Альянсу при адміністрації Трампа зменшує визначеність масштабу та надійності американської підтримки. У відповідь на такий розвиток подій деякі європейські держави зробили важливі кроки у напрямку зміцнення своєї безпеки, проте на континенті, як і раніше, залишаються серйозні проблеми, пов'язані із готовністю та можливостями.

У цій доповіді використовується сценарний аналіз для оцінки найнебезпечніших дій Росії на північно-східному фланзі НАТО. Зокрема, в рамках аналізу розглядаються дві ключові непередбачувані ситуації: Росія нарощує свою активність у «сірій зоні», кульмінацією якої може стати вторгнення з метою захоплення обмеженої кількості території або великомасштабний військовий наступ із метою ізоляції країн Балтії шляхом захоплення Сувальського коридору. В обох випадках використовується загальнодоступна інформація для аналізу потенційних дій Росії, що дозволяє уточнити припущення та пріоритети, викладені у наведених нижче ключових рішеннях.

Ключові рішення:

- **Головна стратегічна мета президента Росії Володимира Путіна — розкол Альянсу НАТО.** Застосування Москвою примусу та конфліктів у Європі відображає стійкі рушійні сили російської зовнішньої політики, зокрема усвідомлену необхідність впливати на внутрішню та зовнішню політику своїх сусідів. Сьогодні Росія навряд чи спробує шляхом звичайних завоювань повністю відновити колишній радянський чи імперський російський простір; натомість Москва, швидше за все, намагатиметься підірвати довіру до Північноатлантичного договору та відвернути уразливі держави через окремі дипломатичні рішення, що відповідають світогляду Путіна.
- **Протягом наступних трьох років Росія, ймовірно, посилить свою кампанію в «сірій зоні» проти держав-членів НАТО, кульмінацією якої стане обмежене військове вторгнення на північно-східний фланг НАТО.** Протягом наступних трьох років рівень надійності адміністрації Трампа як члена НАТО,

ймовірно, продовжить знижуватися. Побачивши унікальну можливість підірвати архітектуру безпеки НАТО, Росія, швидше за все, віддасть перевагу більш обмеженим операціям, а не повномасштабному звичайному наступу, як на прикладі вторгнення в Україну. Ці зусилля можуть завершитися спробою Росії захопити невелику, але символічно значущу територію, наприклад, райони в естонському прикордонному місті Нарва або навколо нього, використовуючи сили без розпізнавальних знаків та безпілотні системи, щоб приховати свою причетність та ускладнити дії НАТО у відповідь.

- **Блискавична російська операція із захоплення символічно значущого прикордонного району може виявитися доконаним фактом ще до того, як НАТО зможе досягти політичного консенсусу.** Використовуючи солдатів без розпізнавальних знаків та найманців, оснащених новими матеріально-технічними засобами, використання яких відточено на полях битв в Україні, Москва може швидко завдати поразки місцевим силам і захопити ключові вузли до того, як лідери зможуть чинити суттєвий опір. Росія може використати час, необхідний членам НАТО для досягнення консенсусу щодо того, чи слід застосовувати та реалізовувати відповідні заходи згідно статті 5, для зміцнення контролю та посилення своїх позицій. Для зниження ризику реалізації такого сценарію європейським державам слід активізувати зусилля щодо припинення діяльності мереж, які використовують посередників, саботаж та важелі впливу, необхідних для проведення таких операцій, та забезпечити наявність у місцевих сил швидкого реагування можливостей для рішучого відбиття такого вторгнення.
- **Державам-членам НАТО також слід планувати оборону від повномасштабного російського звичайного наступу, спрямованого на грубу силу з метою відрізати країни Балтії.** У цьому більш небезпечному — і набагато менш імовірному — сценарії, розглянутому в доповіді, Росія може розпочати великомасштабний звичайний наступ із метою захоплення єдиного сухопутного коридору Альянсу до країн Балтії, що спровокувало б швидкоплинний та високоінтенсивний конфлікт з Альянсом. Імовірність подібних атак зросте у разі, якщо Путін вважатиме єдність НАТО вразливою або якщо великомасштабний конфлікт в іншій частині світу відвертатиме увагу Вашингтона від Європи.
- **Уряди європейських країн мають планувати та нарощувати сили для реагування на надзвичайні ситуації в країнах Балтії в умовах скорочення, затримки чи непослідовності у наданні підтримки з боку США.** Зміна пріоритетів та політики Альянсу, у тому числі гострі суперечки зі столицями європейських держав щодо таких питань, як суверенітет Гренландії, посилює сумніви щодо масштабів, швидкості та надійності США при втручанні для вирішення надзвичайних ситуацій в країнах Балтії. Таким чином, столицями європейських держав слід уникати бінарних припущень щодо участі США у будь-яких майбутніх конфліктах та розробляти плани на випадок, якщо американська військова підтримка буде відкладена або обмежена, або не буде отримана взагалі.
- **Колективна здатність Європи стримувати або відбивати агресію на східному фланзі НАТО залежатиме від розгортання національного потенціалу, а також оптимізації процесів прийняття політичних рішень та інших процесів, необхідних для його ефективної реалізації.** В обох сценаріях, розглянутих у цій доповіді, держави-члени НАТО зіткнуться з такими обмеженнями, як фрагментована система командування, обмежені запаси та процеси прийняття політичних рішень, які потребують міждержавної координації. Тому європейським державам слід співпрацювати для створення швидших та більш гнучких механізмів забезпечення багатонаціональної координації у сфері оборони. Крім того, для того, щоб європейські держави могли повною мірою контролювати свою безпеку, їм необхідно прискорити зусилля щодо розгортання національного потенціалу, особливо в таких галузях, як інтегрована протиповітряна та протиракетна оборона, логістика та забезпечення, а також протидія безпілотним системам.

- **Безпека Європи багато в чому залежатиме від стійкості населення та рівня політичної рішучості.** Криза в країнах Балтії стане безпосереднім випробуванням рішучості Європи, особливо якщо Росія поєднає масовані сили на фронті з диверсіями, хакерськими атаками та інформаційними операціями в тилу Європи. Таким чином, урядам країн континенту необхідно інвестувати суттєві суми в такі галузі, як стратегічні комунікації, цивільна оборона та мобілізаційна інфраструктура. Хоча країни Балтії, Польща та нордичні країни просунулися далі й швидше у вирішенні багатьох із цих основних питань, загальна готовність Європи залежатиме від того, чи будуть вони регламентовані на всьому континенті.